

Tədris prosesində interaktiv ləvhədən istifadə təcrübəsindən

Səidə Əlişərova
TPİ-nin böyük elmi işçisi

İlhamə Abdullayeva
Suraxanı rayonu 285 nömrəli tam orta
məktəbin müəllimi

Müasir ümumtəhsil məktəblərinə məzədə təlim-tərbiyə işinin təşkilinə əsas forması dördşəh. Sınıf-dərs sisteminin əsasını təşkil edən dərs bir çox əmənovi əlamətləri ilə (dəyişməz tərkibli) şagird tədris qrupunun olması, her bir sınıfda təlimin məzmununun ciddi müəyyən olunması, tədris məşğələlərinin dəqiq vaxt cədvəlinin olması, müəllimin aparıcı rolu və s.) xarakterizə olunur.

Böyük çex pedaqoqu Y.A. Komen斯基 (1592-1670) tərəfindən təklif olunmuş bu sistem dəyişməz qalmışdır. Lakin hər bir dövrə müəyyən yeniliklər tədris prosesinin təşkilini zənginləşdirmiş, bu sistemə əlavələr edilmişdir. İnformasiya cəmiyyətinə keçid də bu sistemə zəruri zənginləşdirmələrə yol açmışdır. Təhsildə yeni İKT vəsaitlərindən istifadə hər bir fonda olduğu kimi, riyaziyyat fənninin də xarakterini əsaslı şəkildə dəyişir və təlimin təşkilinən yeni formalılarının təqdiməsi ildən-ildə aktuallıq kəsb edir. Bu isə təlim və tərbiyə prosesinin dərəcə yüksək səviyyəyə qurulmasına zəmin yaradır.

Məktəblərimizin eksəriyyətində hər bir fənn üzrə dərslər xüsusi kabinetlərdə keçilir. Ona görə də sınıf-

dərs sisteminin effektivliyinin yüksəldilməsi perspektivləri həmin fənn kabinetlərinin təlimin didaktik və texniki vəsaitləri ilə təchiz olunmasından və dörsərin tipinin və modullarının təkmilləşdirilməsindən asılıdır. Bununla əlaqədər, informasiya və kommunika-siya texnologiyalarının üzərinə dəha çox yük düşür. Çünkü müasir İKT bütün fənnlərin kompyuter kabinetində tədris edilməsinə imkan verir.

Bu nöqtəyə-nəzərdən məktəblərimizdə hələlik geniş yayılmış da, artıq istifadədə olan interaktiv ləvhələr haqqında danışmaq istərdik. Interaktiv ləvhədən istifadə etməkdə müəllim bildiyi bütün mövcud metodiki əsərləri saxlamaqla, İKT-dən istifadə nati-cəsində imkanlarını qat-qat artıra bilir.

Bu ləvhə ilə işləmək üçün müəllimə nələr lazımdır?

Birinci növbədə tədris edilən fənnin strukturuna uyğunlaşdırıla bilən müvafiq elektron təhsil resursları (məsələn, Mimio program təminatı tipində). Təsəssif ki, bizim ilk programçılar program təminatı bazılaryarkən on çox fikir verdikləri sahələr təlimin fərdi-leşdirilməsinə imkan verən mərdiləf intellektual öyrədici proqramlar olmuşdur. Bu proqramlarda isə müəllim

öz dərs planına uyğun dəyişiklik aparmaq imkanına malik deyil. Əslində isə müəllünlər elə bir sistem verilməli idi ki, o, özü bu sistəmdə azəciq eləvə vaxt sərf etməkdə dərsini öz ssenari-sına uyğun qura bilsin.

İkinci əsas məsələ interaktiv ləvhədən istifadə bacarıqlarının qazanılmasıdır. Bu sahədə müəllimlər Təhsil Nazirliyinin və müvafiq İKT şirkətlərinin təşkil etdiyi tərniqlərin köməyi danılmazdır.

Digər ən vacib məsələ tərniqlərdə qazanılan bacarıqların daim təkmil-ləşdirilməsi və dörsədən ondan səmərəli istifadədir. Burada bir məsələni də qeyd etmək istərdik ki, heç də az vacib olmayan məsələlərdən biri də şagirdlərin interaktiv ləvhədən istifadə bacarıqlarının formalasdırılmasıdır. Lakin təsviş keçirməyə lütum yoxdur, çünki şagirdlər böyük lərənən fərqli olaraq bu bacarıqları dəha tez yiyələnirler.

İnteraktiv ləvhədə işləyərkən müx-talif resurslardan da istifadə edib bunları dərsin planına daxil etmək olar. Bu resurslar haqqında az da olsa məlumat vermək istəyirik. Hazırda məktəblərimiz üçün ən əlverişli İKT vəsəti Multimedia CD disklerinin şəbəkə versiyalarıdır. Doğrudır, bəzi hallar istisna olmaqla bu materiallar adı kağız naşrlərdən o qədər də forq-leşənər. Lakin onların müvafiq hissələrindən, uyğun gələnlərindən, dərsin keçilən mövzusuna aid olanlarından istifadə etmək olar.

Lakin bütün bu texniki vəsətlər tədris prosesini əvəz etməməli, yalnız onu müsəyət etməli və müsbət mənəda tamamlamalıdır. Xüsusi montaj üsulu ilə interaktiv ləvhədə mövzuzu

ra sadə tədris filmini, öyrədilən həndəsi fiqurların, obrazların təsvirini yaradmaq, vərilişlərin hissələrini, tərkiblərini və s. əyani şəkildə təhlil etmək olar.

Bələliklə, interaktiv ləvhədən istifadə istənilən dərsi artıq yeni şəkildə aparmağa imkan verir.

İnteraktiv ləvhədən istifadə təlim-də yeni təhsil texnologiyalarından istifadəyə də imkanlar açır. İKT-dən istifadənin genişləndirilməsi müasir dövrədən bəhə yəni təlim üsullarının sayı da artır. Dərslərdə istifadəsi tövsiyə olunan həmin üsulların baziləri haqqında fikirlərimizi bələşmək istayırik.

Layihələr metodu. İnformasiya cəmiyyətində təhsilin qarşısında duran məqsəd və vəzifələr daim dəyişir, ənənəvi təhsil metodlarını yeniləri əvəz edir, başqa sözlə, yeni cəmiyyətdə təhsil paradigması dəyişir. Artıq dünya təcrübəsində şagird şəxsiyyətinin inkişafına yönəlmis, fərdi xüsusiyyətləri və bacarıqları nəzərə alan, aktiv yara-diciliq şəhəriyyatına imkanlar açan yeni təhsil metodları istifadə olunmaqdır. Bəhə metodlardan biri də layihələr metodudur. Fənlərin tədrisində interaktiv ləvhənin tətbiqi ilə bu metod-dan istifadə edərək həmin metoda verilən tələbləri (gözlənilən nəticənin praktik, nəzəri və idarəi əhəmiyyəti, layihə üzərində işləmək üçün müxtəlif sahələrdən bəzədilənlərin təsviri, tədqiqat planında problemin həlli üçün bilik və tədqiqatın integrasiyasının vəcibliyi, layihənin məzmununun strukturlaşdırılması və s.) nəzərə almaq lazımdır.

Layihə metodu həmisi şagirdlərin həm fərdi, həm cütlükdə və həm də qrupda müəyyən zaman kəsiyində

fəaliyyətini tələb edir. Məhz bu zaman kəsiyindəki fəaliyyətdə müxtəlif IKT vasitələrindən, eləcə də interaktiv ləvbədən istifadə daha yüksək səmərə vərə bilər. Burada bir məsələni də qeyd etmək istəyirik. Oxsar pedaqoji texnologiyalardan istifadə eyni fənn müəllimlərinin bir dərs üzərində birgə işinin qurulmasına da şərait yaradır, eyni fənn müəllimləri bir-biri ilə məsləhətləşir, fikir mübadiləsi edir, onun təcrübəsindən və bətə biri digərinin hazırladığı materiallardan öz sinifində istifadə etməyə çalışır.

İnformasiya resursları metodu. Təlim metodları nə qədər dəyişə, yeniləşsə də uşaqların dörslik, dərs vəsaiti, məlumat kitabları və s. informasiya resursları üzərində işi didaktikada hamisə ən vacib elementlərdən biri sayılır. Bu resurlarla elektron təhsil nəşrlərini də əlavə etmək lazımdır. İnformasiya resursları metodundan əsas üstünlüyü onadıñ ki, şagirdlərin bəmən informasiyalarla istonilən vaxt, istanılen tempdə və təkrarən işləmək imkanları olur. Digər tərəfdən, tədris ədəbiyyatı və multimedia vasitələri bütün didaktik funksiyaları-öyrənedici, inkişafetdirici, tərbiyədici, yoxlamakorreksiyaetdirici və s. funksiyaların hamısını uğurla yerinə yetirir.

İnformasiya resursları ilə işin ən çox iki formasi geniş yayılmışdır:

- Müəllimin rəhbərliyi ilə dərsdə iş;
- Möhkəmləndirmə və biliyin zənginləşdirilməsi məqsədilə sərbəst iş.

Burada heç də az əhəmiyyət kəsb etməyən faktorlardan biri də Internet şəbəkəsindən götürülən materialların

məqsədönlü seçilməsidir. İnformasiya resursları metodundan istifadə edərkən müəllimin əsas vəzifəsi lazımi resursları seçmək və şagirdləri ona düzgün istiqamətləndirməkdir.

Fənlərin tədrisində interaktiv ləvbədən istifadə etməklə digər metodları da, məsələn, didaktik oyunları da tətbiq etmək olar. Hər bir müəllim öz dərsində mövzudan asılı olaraq tətbiq edəcəyi metodu özü seçməlidir.

Istifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Бешенков С.А. Школьное образование: информатика и информационные технологии [тжкст] // Информатика и образование, 2000, №7 - (с.7-9).

2. <http://pedsovet.org/mtree-информационные технологии в преподавании математики>.

3. <http://www.smartboard.ru>

Об опыте применения интерактивного режима обучения

Резюме

В статье говорится о преимуществах использования интерактивной доски в учебном процессе, о ее целесообразности в формировании необходимых знаний и навыков, даются практические советы.

From the practice of using interactive board in teaching process

Summary

In the article it is spoken about advantages of using the interactive boards in the teaching process, about its expediency in the formation of necessary knowledge and skills, is giving practical advises.

Təlim fəalhgının yüksəldilməsində kurikulumun rolü

Vüsalə Quliyeva
Azərbaycan Müəllimlər İnstitutunun müəllimi

1999-cu ildə təsdiq olunmuş təhsil islahatları Programı bu sahədəki köklü dəyişikliklərin aparılmasına imkan yaratmışdır. Son illərdə təhsilin inkişafına dair qəbul edilmiş bir səra dövlət sənədləri: "Azərbaycan Respublikasında ümumi orta təhsilin dövlət standartları", "Azərbaycan Respublikasında ümumi təhsilin Konsepsiyası (Milli Kurikulum)", "Ümumi təhsil pilləsinin dövlət standartı və programları (kurikulumları)" təsdiq edilmiş, təhsilimizin inkişaf yolları müəyyənləşdirilmədir.

Milli Kurikulum konseptual xarakteri sənəd olub ümumi təhsil üzrə təlim nöticələrini və məzmun standartlarını, təlim prosesinin təşkilini, təlim maliyyətlərinin qiymətləndirilməsi və monitorinqi üzrə əsas prinsipləri, fənn kurikulumlarının strukturunu əhatə edir və bu kəspublikamızda aparılan təhsil islahatının məntiqi davamıdır. İbtidai siniflərdə tətbiq olunan kurikulum ibtidai sinif müəllimləri arasında kiçik yaşlılarının böyüt üçün lazımi bacarıq və vərdişlərə yiyələnmələrini başlıca vəzifə kimi qoyur. Aparıldığımız tədqiqatlar göstərir ki, Milli Təhsil Konsepsiyasında ibtidai təhsilin qarşısında qoyulan məqsədlər: o cümlədən şagirdlərdə oxu, yazı və he-sablamla vərdişləri yaratmaq və möh-

kəmləndirmək; şagirdlərə insan, cəmiyyət, təbiat və onlar arasındaki qanuna uyğunluqlar haqqında ikiin həyati biliklərin verilməsini təmin etmək; şagirdlərə məntiqi və yaradıcı təsəkkür elementlərini formalasdırmaq, istedadlı uşaqların erkən yaşda üzə çıxarılmasını və inkişafını təmin etmək; şagirdlərə həssaslıq, estetik və badıj zövq, əxlaqi-mənəvi keyfiyyətlər, fiziki tərbiyə və özünəxidmət bacanqları aşılamaq (1) və s. dünya təhsilinin maliyyətindən doğur.

İbtidai təhsil üzrə Konsepsiada göstərilən ümumi təlim nöticələrindən istifadə edərək kiçik yaşlı möktəblilərin həyati biliq və bacarıqlara: müstəqil və məntiqi düşünməyi və münasibət bildirməyi; obyekt və hadisələri təsvir etməyi, fərqləndirməyi; əməkdaşlıq etməyi, fikirlərini aydın ifadə etməyi, başqasının fikrini hörmətlə yanaşmağı; yaradıcılıq tələb edən işi müstəqil yerinə yetirməyi; əxlaqi-mənəvi dəyərlərə, milli adət-ənənələrə əməl etməyi; özünün və yoldaşlarının hüquq və vəzifələrinə hörmət etməyi və s. yiyələnmələrini göstərmək olar.

Kurikulumda şəxsiyyətöñümlülük, şagirdyöñümlülük, nöticəyöñümlülük, təkliyöñümlülük və integrativlik əsas prinsip kimi qəbul olunaraq, bu gün üçün zəruri olan qiymətləndir-